



Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. lapkričio 15 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Pagrindinės laisvės — SESV 49, 56 ir 63 straipsniai — Situacija, kurios visi elementai susiję su viena valstybe nare — Valstybės narės deliktinė atsakomybė už privatiems asmenims padarytą žalą dėl Sąjungos teisės pažeidimų, priskirtinų nacionalinės teisės aktų leidėjui ir nacionaliniams teismams“

Byloje C-268/15

dėl *cour d'appel de Bruxelles* (Belgija) 2015 m. balandžio 24 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. birželio 8 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Fernand Ullens de Schooten

prieš

État belge

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, M. Berger, A. Prechal ir E. Regan, teisėjai A. Rosas, C. Toader, M. Safjan (pranešėjas), D. Švāby, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund ir C. Vajda,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorius V. Tourrès, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. gegužės 24 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- F. Ullens de Schooten, atstovaujamo advokatų E. Cusas, J. Derenne, M. Lagrue ir N. Pourbaix,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos J.-C. Halleux, C. Pochet ir S. Vanrie, padedamų advokatų L. Grauer, R. Jafferli ir R. van Melsen,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J.-P. Keppenne ir W. Mölls,

susipažinęs su 2016 m. birželio 14 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: prancūzų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49, 56 ir 63 straipsnių, ESS 4 straipsnio 3 dalies ir veiksmingumo bei Sąjungos teisės viršenybės principų išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Fernand Ullens de Schooten ir Belgijos valstybės ginčą dėl pastarajai pareikšto ieškinio dėl deliktinės atsakomybės motyvuojant tuo, kad Belgijos teisės aktų leidimo ir teisminės institucijos pažeidė Sąjungos teisę.

Teisinis pagrindas

Belgijos teisė

Karaliaus nutarimas Nr. 143

- 3 1982 m. gruodžio 30 d. Karaliaus nutarimo Nr. 143, kuriame nustatytos sąlygos, kurias turi atitikti laboratorijos, kad klinikinės biologijos paslaugoms galėtų būti taikomas sveikatos draudimas (*L'arrêté royal no 143, du 30 décembre 1982, fixant les conditions auxquelles les laboratoires doivent répondre en vue de l'intervention de l'assurance maladie pour les prestations de biologie clinique; Moniteur belge*, 1983 m. sausio 12 d.), su pakeitimais, padarytais 1988 m. gruodžio 30 d. Programinio įstatymo (*Moniteur belge*, 1989 m. sausio 5 d.) 17 straipsniu (toliau – Karaliaus nutarimas Nr. 143), 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog tam, kad klinikinės biologijos laboratorijos būtų patvirtintos visuomenės sveikatos ministro ir galėtų naudotis *Institut national d'assurance maladie-invalidité* (Socialinio draudimo ligonių kasa; toliau – INAMI) išmokomis, jas turi valdyti asmenys, turintys leidimą teikti klinikinės biologijos paslaugas, t. y. gydytojai, vaistininkai arba chemijos mokslus baigę asmenys.

Civilinis kodeksas

- 4 Civilinio kodekso 2262bis straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Asmeninių ieškinių senaties terminas yra dešimt metų.

Nukrypstant nuo pirmos pastraipos, visų ieškinių dėl žalos atlyginimo, grindžiamų deliktine atsakomybe, senaties terminas yra penkeri metai nuo tos dienos, kai asmuo, kuriam padaryta žala, sužinojo apie žalą ar jos padidėjimą ir atsakingo asmens tapatybę.

Bet kuriuo atveju antroje pastraipoje numatytų ieškinių senaties terminas yra dvidešimt metų nuo tos dienos, kai įvyko žalą sukėlęs įvykis.“

Konsoliduotas įstatymas dėl valstybės finansų administravimo

- 5 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 1991 m. liepos 17 d. Konsoliduoto įstatymo dėl valstybės finansų administravimo (*lois coordonnées sur la comptabilité de l'État; Moniteur belge*, 1991 m. rugpjūčio 21 d.) 100 straipsnyje buvo numatyta:

„Senaties terminas sueina ir visiškai išnyksta valstybei, nepažeidžiant taisyklių, kylančių iš įstatymų, kitų teisės aktų ar susitartų nuostatų, apribojimų:

- 1° reikalavimams, kurie pagal įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas nebuvo pateikti per penkerių metų laikotarpį, skaičiuojamą nuo tų biudžetinių metų, kuriais jie atsirado, sausio 1 d.;

<...>“

- 6 Šio įstatymo 101 straipsnis buvo suformuluotas taip:

„Senaties terminas nutraukiamas antstolio procesiniu dokumentu, taip pat skolą pripažinus valstybei.

Pareiškus teisme ieškinį, senaties terminas sustabdomas iki galutinio sprendimo paskelbimo.“

Įstatymas dėl Federacinės valstybės biudžeto organizavimo ir finansų administravimo

- 7 Pagal 2003 m. gegužės 22 d. Įstatymo dėl Federacinės valstybės biudžeto organizavimo ir finansų administravimo (*loi portant organisation du budget et de la comptabilité de l'État fédéral; Moniteur belge*, 2003 m. liepos 3 d.) 131 straipsnio antrą pastraipą:

„1991 m. liepos 17 d. Karaliaus nutarimo dėl įstatymų dėl valstybės finansų administravimo konsolidavimo 100 straipsnio pirma pastraipa lieka taikytina federacinės valstybės skoliniams įsipareigojimams, atsiradusiems prieš įsigaliojant šiam įstatymui.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 F. Ullens de Schooten valdė klinikinės biologijos laboratoriją BIORIM; 2000 m. lapkričio 3 d. paskelbtas jos bankrotas.
- 9 Po to, kai buvo pateiktas skundas Europos Komisijai, ši institucija 1985 m. birželio 20 d. Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį; juo siekė, kad būtų pripažinta, jog Belgijos Karalystė neįvykdė jai pagal EB sutarties 52 straipsnį (dabar – EB 43 straipsnis) tenkančių įpareigojimų, nes neleido taikyti socialinio draudimo kompensacijų klinikinės biologijos paslaugoms, teikiamoms laboratorijose, valdomose privatinės teisės reglamentuojamo juridinio asmens, kurio visi nariai, akcininkai ir valdytojai nėra fiziniai asmenys, turintys teisę atlikti medicinos tyrimus.
- 10 1987 m. vasario 12 d. Sprendimu *Komisija / Belgija* (221/85, EU:C:1987:81) Teisingumo Teismas atmetė šį ieškinį. Konkrečiai dėl įsisteigimo laisvės jis konstatavo, kad jeigu yra laikomasi vienodo vertinimo, kiekviena valstybė narė, šioje srityje nesant Bendrijos taisyklių, savo teritorijoje gali laisvai reglamentuoti klinikinės biologijos paslaugas teikiančių laboratorijų veiklą. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjama Belgijos teisės aktais gydytojams ar vaistininkams, kitų valstybių narių piliečiams, nekliudoma įsisteigti Belgijoje ir joje valdyti klinikinių tyrimų laboratoriją, kuriai taikomos socialinio draudimo kompensacijos. Remdamasis tuo Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tai yra ir Belgijos, ir kitų valstybių narių piliečiams vienodai taikomi teisės aktai, kurių turinys ir tikslai neleidžia daryti išvados, jog jie priimti diskriminaciniais tikslais ar turi tokio pobūdžio poveikį.
- 11 1989 m. dėl laboratorijos BIORIM buvo atliktas tyrimas baudžiamojoje byloje, įtariant sukčiavimą mokesčių srityje. Užbaigus šį tyrimą F. Ullens de Schooten buvo teisiamas, be kita ko, už siekį nuslėpti neteisėtą laboratorijos valdymą pažeidžiant Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnį.
- 12 1998 m. spalio 30 d. sprendimu *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Briuselio pirmosios instancijos teismas, Belgija) nuteisė F. Ullens de Schooten penkerių metų laisvės atėmimo bausme ir skyrė baudą. Šis teismas taip pat patenkino savidraudos įmonių, kurios buvo civilinio proceso šalys, prašymus ir įpareigojo F. Ullens de Schooten preliminariai sumokėti joms 1 EUR.
- 13 Teismas atmetė F. Ullens de Schooten argumentą, kad Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnis negaliojo aplinkybių, dėl kurių jam buvo iškelta baudžiamoji byla, klostymosi laikotarpiu.

- 14 Tą sprendimą *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) panaikino 2000 m. rugsėjo 7 d. sprendimu. Tačiau tas teismas už tas pačias veikas skyrė F. Ullens de Schooten penkerių metų laisvės atėmimo bausmę, taip pat sustabdė bausmės dalies, viršijančios ketverius metus, vykdymą, ir skyrė baudą. Civilinio proceso šalių reikalavimai pripažinti nepriimtinais arba nepagrįstais.
- 15 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tame sprendime „pašalinta bet kokia nuoroda“ į Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnio pažeidimą, kiek tai susiję su faktais iki jo įsigaliojimo. Dėl faktų po šios nuostatos įsigaliojimo *Cour d'appel de Bruxelles* atmetė F. Ullens de Schooten kaltinimą dėl šios nuostatos neatitikties Sąjungos teisei, tačiau atsisakė pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.
- 16 2001 m. vasario 14 d. sprendimu *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Belgija) atmetė kasacinius skundus dėl *Cour d'appel de Bruxelles* paskelbto nuosprendžio, patenkino civilinių proceso šalių kasacinius skundus ir grąžino bylą *Cour d'appel de Mons* (Monso apeliacinis teismas, Belgija).
- 17 2005 m. lapkričio 23 d. sprendimu *Cour d'appel de Mons* pripažino šešių savidraudos įmonių F. Ullens de Schooten pateiktą mokėjimo reikalavimą iš dalies pagrįstu dėl sumų, kurios buvo nepagrįstai išmokėtos BIORIM nuo 1989 m. rugpjūčio 1 d. iki 1992 m. balandžio 16 d.
- 18 Tas teismas atmetė F. Ullens de Schooten argumentą, susijusį su Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnio neatitiktimi Sąjungos teisei. Manydamas, kad 2000 m. rugsėjo 7 d. *Cour d'appel de Bruxelles* sprendimas įgijo *res judicata* galią, *Cour d'appel de Mons* įpareigojo F. Ullens de Schooten preliminariai sumokėti minėtoms savidraudos įmonėms 1 EUR, o šių savidraudos įmonių paprašė perskaičiuoti patirtą žalą, kiek ji susijusi su mokėjimais, atliktais po Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnio įsigaliojimo.
- 19 Nagrinėdamas kasacinius skundus dėl minėto sprendimo *Cour de cassation* 2006 m. birželio 14 d. sprendimu juos atmetė.
- 20 Lygiagrečiai tam teismo procesui, susijusiam su F. Ullens de Schooten atsakomybe, Klinikinių tyrimų komisija 1999 m. kovo 18 d. sprendimu sustabdė laboratorijos BIORIM patvirtinimo galiojimą dvylikai mėnesių.
- 21 1999 m. liepos 9 d. įsakymu visuomenės sveikatos ministras atmetė dėl minėto sprendimo paduotą administracinį skundą.
- 22 2000 m. birželio 8 d. sprendimu Klinikinės biologijos komisija pratęsė patvirtinimo galiojimo sustabdymą dar dvylikai mėnesių.
- 23 2000 m. liepos 24 d. įsakymu visuomenės sveikatos ministras atmetė dėl to naujo sprendimo paduotą administracinį skundą.
- 24 Nagrinėdama du ieškinius dėl minėtų ministro įsakymų panaikinimo *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) pateikė *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas, Belgija) prejudicinį klausimą dėl Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnio atitikties Konstitucijai.
- 25 Tuo pat metu nagrinėdama skundą, kurį pateikė F. Ullens de Schooten, Komisija 2002 m. liepos 17 d. pateikė Belgijos Karalystei pagrįstą nuomonę, kurioje teigė, kad Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnis prieštarauja EB 43 straipsniui.
- 26 Belgijos valstybei iš dalies pakeitus Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnį, Komisija nusprendė nesiimti tolesnių veiksmų.

- 27 2007 m. gruodžio 19 d. Sprendimu Nr. 160/2007 *Cour constitutionnelle* nusprendė, kad ši prieš pakeitimą buvusios redakcijos nuostata atitiko Konstituciją.
- 28 Be to, *Cour constitutionnelle* konstatavo: kadangi laboratorijos BIORIM teisiniai santykiai „visiškai priskirtini valstybės narės vidaus sričiai“, ši laboratorija negali remtis EB 43, 49 ir 56 straipsniais.
- 29 Taigi *Conseil d'État* 2008 m. rugsėjo 10 d. ir gruodžio 22 d. sprendimais atmetė ieškinius.
- 30 2006 m. gruodžio 14 d. ir 2007 m. rugpjūčio 21 d. pareiškimais F. Ullens de Schooten pareiškė ieškinį Europos Žmogaus Teisių Teisme, kuriuo prašė pripažinti, kad Belgijos valstybė pažeidė 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytą Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją.
- 31 2011 m. rugsėjo 20 d. Sprendimu *Ullens de Schooten ir Rezabek prieš Belgiją* (CE:ECHR:2011:0920JUD000398907) Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad minėtos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.
- 32 2007 m. liepos 17 d. F. Ullens de Schooten kreipėsi į *Tribunal de première instance de Bruxelles* su ieškiniu Belgijos valstybei, juo siekė užtikrinti, pirma, visas 2005 m. lapkričio 23 d. *Cour d'appel de Mons* nuosprendžio finansines pasekmes, antra, visas galimų nuosprendžių, priimtų dėl jo BIORIM laboratorijos ar ankstesnio jos valdytojo prašymu, pasekmes ir, trečia, visas mokesčių bylose dėl jo priimto nuosprendžio pasekmes.
- 33 Tuo ieškiniu F. Ullens de Schooten taip pat prašė priteisti iš Belgijos valstybės 500 000 EUR neturtinės žalos, preliminarį 34 500 000 EUR sumą dėl to, kad jis negalėjo eksploatuoti BIORIM laboratorijos, ir preliminarį 1 EUR sumą už advokato honorarus ir išlaidas.
- 34 Jeigu *Tribunal de première instance de Bruxelles* abejotų dėl Sąjungos teisės taikymo šioje byloje, F. Ullens de Schooten jo prašė pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.
- 35 2009 m. birželio 19 d. sprendimu *Tribunal de première instance de Bruxelles* pripažino šio sprendimo 33 punkte nurodytą ieškinį nepriimtinu, nes baigėsi jo pateikimo terminas.
- 36 F. Ullens de Schooten apskundė tokį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui; šiam kilo abejonių dėl Sąjungos teisės aiškinimo ir taikymo nagrinėjamu atveju.
- 37 Šiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Bruxelles* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma veiksmingumo principą, reikalaujama, kad tam tikromis <...> aplinkybėmis nacionalinėje teisėje taikomas senaties terminas, kaip antai [numatytas] Konsoliduoto įstatymo dėl valstybės finansų administravimo 100 straipsnyje, taikomas asmens pateiktam prašymui, nukreiptam prieš Belgijos valstybę, atlyginti žalą dėl teisės aktų leidėjo padaryto EB 43 straipsnio pažeidimo, būtų pradedamas skaičiuoti tik nuo momento, kai šis pažeidimas buvo nustatytas, ar *a contrario* šiomis aplinkybėmis veiksmingumo principo laikymasis pakankamai užtikrinamas asmeniui palikta galimybe nutraukti senaties eigą pateikiant antstolio procesinį dokumentą?
2. Ar EB 43, 49 ir 56 straipsnius ir sąvoką „išimtinai vidaus situacija“, kuri gali apriboti galimybę asmenims remtis šiomis nuostatomis nacionaliniame teisme nagrinėjant bylą, reikia aiškinti kaip draudžiančius taikyti Sąjungos teisę byloje tarp Belgijos piliečio ir Belgijos valstybės, kuria siekiama žalos, patirtos dėl tariamo Sąjungos teisės pažeidimo, kuris buvo padarytas priimant ir paliekant galioti tokio tipo Belgijos teisės akto nuostatą, kokia yra Karaliaus nutarimo Nr. 143 3 straipsnis, vienodai taikomas tiek Belgijos, tiek kitų valstybių narių piliečiams, atlyginimo?

3. Ar Sąjungos teisės viršenybės principą ir ESS 4 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti kaip draudžiančius netaikyti *res judicata* galios taisyklės, kai reikia peržiūrėti arba panaikinti įsiteisėjusį teismo sprendimą, kuris, paaiškėja, prieštarauja Sąjungos teisei, tačiau, priešingai, kaip leidžiančius netaikyti nacionalinės *res judicata* galios taisyklės, kai pagal ją ir vadovaujantis šiuo įsiteisėjusiu, tačiau Sąjungos teisei prieštaraujančiu teismo sprendimu, turėtų būti priimtas kitas teismo sprendimas, kuriuo būtų toliau tęsiamas pirmuoju teismo sprendimu padarytas Sąjungos teisės pažeidimas?
4. Ar Teisingumo Teismas galėtų patvirtinti, kad pagal [1963 m. kovo 27 d. Sprendimą *Da Costa ir kt.* (28/62–30/62, EU:C:1963:6) ir 1982 m. spalio 6 d. Sprendimą *Cilfit ir kt.* (283/81, EU:C:1982:335)] klausimas, ar *res judicata* galios taisyklė turėtų būti netaikoma įsiteisėjusiam teismo sprendimui, kuris prieštarauja [Sąjungos] teisei, kai nagrinėjamas prašymas peržiūrėti arba panaikinti šį sprendimą, nėra materialiai tapatus klausimui, ar *res judicata* galios taisyklė neprieštarauja [Sąjungos] teisei prašymo priimti (naują) sprendimą, kuriuo būtų toliau tęsiamas [Sąjungos] teisės pažeidimas, nagrinėjimo procese taip, kad galutinį sprendimą priimančiam teismui negali būti netaikoma pareiga pateikti prejudicinį klausimą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 38 Belgijos vyriausybė tvirtina, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos spręsti dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nes pagrindinė byla susijusi su visiškai vidaus situacija, nepriskirtina prie Sąjungos teisės taikymo srities.
- 39 Vis dėlto reikia pažymėti, kad savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti ar valstybės deliktinė atsakomybė už privatiems asmenims dėl Sąjungos teisės pažeidimo tariamai padarytą žalą gali būti ginčijama byloje, kurios elementai susiję su viena valstybe nare.
- 40 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką, vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrai pagal SESV 267 straipsnį, Teisingumo Teismas gali Sąjungos teisę aiškinti tik neviršydamas jam suteiktų įgaliojimų (žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *Torralbo Marcos*, C-265/13, EU:C:2014:187, 27 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
- 41 Valstybės deliktinės atsakomybės už Sąjungos teisės pažeidimais privatiems asmenims padarytą žalą principas neatsiejamas nuo Sąjungos teisinės sistemos. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad nukentėję privatūs asmenys turi teisę į žalos atlyginimą, jei įvykdytos trys sąlygos: pažeista Sąjungos teisės norma siekiama suteikti jiems teisių, jos pažeidimas yra pakankamai rimtas ir yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp to pažeidimo ir asmenų patirtos žalos (šiuo klausimu žr. 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428, 35 punktą ir 1996 m. kovo 5 d. Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 31 ir 51 punktus).
- 42 Valstybės narės deliktinei atsakomybei už Sąjungos teisės nuostatą pažeidžiančiu galutinės instancijos teismo sprendimu padarytą žalą taikytinos tos pačios sąlygos (žr. 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 52 punktą ir 2016 m. liepos 28 d. Sprendimo *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 23 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
- 43 Tad šis valstybės deliktinės atsakomybės principas priskirtinas Teisingumo Teismo aiškinimo jurisdikcijai.

- 44 Šiomis sąlygomis Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Dėl antrojo klausimo

- 45 Savo antruoju klausimu, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės deliktinės atsakomybės režimas už žalą, padarytą dėl šios teisės pažeidimo, taikytinas esant privatiems asmenims dėl nurodomo SESV 49, 56 ar 63 straipsniuose numatytos pagrindinės laisvės pažeidimo nacionalinės teisės aktu, vienodai taikomu šios valstybės ir kitų valstybių narių piliečiams byloje, kurios visi elementai susiję su šia viena valstybe nare, tariamai padarytai žalai.
- 46 Norint atsakyti į antrąjį klausimą visų pirma reikia pažymėti, kaip priminta šio sprendimo 41 punkte, kad valstybės deliktinė atsakomybė už privatiems asmenims dėl Sąjungos teisės pažeidimo padarytą žalą turėtų kilti tik kai tam tikra Sąjungos teisės nuostata siekiama suteikti teisių šiems privatiems asmenims. Todėl būtina nustatyti, ar privačiam asmeniui, kurio padėtis tokia pat kaip F. Ullens de Schooten, kyla teisių iš atitinkamų ESV sutarties nuostatų.
- 47 Reikia priminti, kad ESV sutarties nuostatos dėl įsisteigimo laisvės, laisvo paslaugų teikimo ir laisvo kapitalo judėjimo netaikomos situacijai, jeigu visi jos elementai susiję tik su viena valstybe nare (šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 20 d. Sprendimo *Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona*, C-139/12, EU:C:2014:174, 42 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką ir 2016 m. birželio 30 d. Sprendimo *Admiral Casinos & Entertainment*, C-464/15, EU:C:2016:500, 21 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
- 48 Kaip matyti tiek iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, tiek iš šio sprendimo 27 ir 28 punktuose nurodyto 2007 m. gruodžio 19 d. Belgijos *Cour constitutionnelle* sprendimo Nr. 160/2007, visi pagrindinės bylos elementai susiję tik su Belgijos valstybės vidaus situacija. Iš tiesų F. Ullens de Schooten, Belgijos pilietis, kuris valdė klinikinės biologijos laboratoriją, esančią Belgijos teritorijoje, prašo, kad Belgijos valstybė atlygintų žalą, kurią jis teigia patyręs dėl tariamos šio sprendimo 3 punkte nurodyto Belgijos teisės akto neatitikties Sąjungos teisei.
- 49 Dėl fakto, kad Teisingumo Teismas 1987 m. vasario 12 d. Sprendime *Komisija / Belgija* (221/85, EU:C:1987:81), susijusiam su Komisijos pareikštu ieškiniu dėl įsipareigojimų neįvykdymo, vertino, kaip Belgijos Karalystė laikėsi vienos iš EEB sutartyje numatytų pagrindinių laisvių, pažymėtina, kad vien tai neturėtų leisti manyti, kad šia laisve privatus asmuo gali remtis byloje, kaip antai nagrinėjamoje pagrindinėje byloje, kurios visi elementai susiję su viena valstybe nare. Iš tiesų, nors dėl įsipareigojimų neįvykdymo pareikštas ieškinys reiškia, kad Teisingumo Teismas turi patikrinti ar Komisijos ginčijama nacionalinė priemonė bendrąja prasme gali atgrasyti kitų valstybių narių ūkio subjektus naudotis nagrinėjama laisve, vis dėlto Teisingumo Teismo užduotis vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrai yra padėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui spręsti konkrečią jo nagrinėjamą bylą, o tai suponuoja, kad turi būti nustatyta, jog ši laisvė taikytina šiam ginčui.
- 50 Žinoma, Teisingumo Teismas laikė priimtinais prašymus priimti prejudicinį sprendimą, susijusius su Sutarčių nuostatų, kuriose įtvirtintos pagrindinės laisvės, aiškinimu, nors visi pagrindinės bylos elementai buvo susiję tik su viena valstybe nare, motyvuodamas tuo, kad negalima atmesti to, kad kitose valstybėse narėse įsisteigę piliečiai buvo ar būtų suinteresuoti pasinaudoti šiomis laisvėmis tam, kad galėtų vykdyti veiklą valstybės narės, kuri priėmė nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus, teritorijoje, todėl šie teisės aktai, vienodai taikomi tiek tos valstybės piliečiams, tiek kitų valstybių narių piliečiams, gali daryti poveikį, kuris nėra susijęs tik su šia valstybe nare (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2010 m. birželio 1 d. Sprendimo *Blanco Pérez ir Chao Gómez*, C-570/07 ir C-571/07, EU:C:2010:300,

40 punktą; 2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *Citroën Belux*, C-265/12, EU:C:2013:498, 33 punktą ir 2013 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Venturini ir kt.*, C-159/12 – C-161/12, EU:C:2013:791, 25 ir 26 punktus).

- 51 Be to, Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas į jį kreipiasi vykstant procesui dėl nuostatų, taikytinų ne tik tos valstybės piliečiams, bet ir kitų valstybių narių piliečiams, panaikinimo, sprendimas, kurį šis teismas priims Teisingumo Teismui priėmus prejudicinį sprendimą, turės poveikį ir pastariesiems piliečiams, o tai pateisina jo atsakymą į jam pateiktus klausimus, atsižvelgiant į Sutarties nuostatas, susijusias su pagrindinėmis laisvėmis, nepaisant to, kad visi pagrindinės bylos elementai susiję tik su viena valstybe nare (šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Libert ir kt.*, C-197/11 ir C-203/11, EU:C:2013:288, 35 punktą).
- 52 Be to, reikia priminti, kad SESV 49, 56 ar 63 straipsniuose numatytų pagrindinių laisvių aiškinimas gali būti reikšmingas byloje, kurioje visi elementai susiję tik su viena valstybe nare, jei nacionalinė teisė įpareigoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi teismą valstybės narės, kuriai šis teismas priklauso, piliečiams suteikti tokias pačias teises, kokias pagal Sąjungos teisę turi kitos valstybės narės pilietis, esant tokiai pačiai situacijai (šiuo klausimu žr. 2000 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Guimont*, C-448/98, EU:C:2000:663, 23 punktą; 2012 m. birželio 21 d. Sprendimo *Susisalo ir kt.*, C-84/11, EU:C:2012:374, 20 punktą ir 2013 m. vasario 21 d. Sprendimo *Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia ir kt.*, C-111/12, EU:C:2013:100, 35 punktą).
- 53 Taip yra ir tuo atveju, kai, nors pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms Sąjungos teisė tiesiogiai netaikoma, jos nuostatas leidžia taikyti nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos sprendimų dėl visiškai su vidaus klausimais susijusių situacijų klausimu laikomasi Sąjungos teisėje įtvirtinto požiūrio (šiuo klausimu žr. 1990 m. spalio 18 d. Sprendimo *Dzodzi*, C-297/88 ir C-197/89, EU:C:1990:360, 36, 37 ir 41 punktus; 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Leur-Bloem*, C-28/95, EU:C:1997:369, 27 ir 32 punktus ir 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Allianz Hungária Biztosító ir kt.*, C-32/11, EU:C:2013:160, 20 punktą).
- 54 Vis dėlto šio sprendimo 50–53 punktuose nurodytais atvejais Teisingumo Teismas, į kurį kreipėsi nacionalinis teismas esant situacijai, kai visi elementai susiję tik su viena valstybe nare, negali, šiam teismui nurodžius tik tai, kad nagrinėjami nacionalinės teisės aktai vienodai taikomi tiek nagrinėjamos valstybės narės, tiek kitų valstybių narių piliečiams, manyti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl ESV sutarties nuostatų, susijusių su pagrindinėmis laisvėmis, išaiškinimo jam yra reikalingas nagrinėjamai bylai išspręsti. Iš tiesų konkretūs elementai, leidžiantys nustatyti ryšį tarp ginčo dalyko ar aplinkybių, kurių visi elementai susiję tik su nagrinėjama valstybe nare, ir SESV 49, 56 ar 63 straipsnių, turi išplaukti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą.
- 55 Todėl, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, kurios visi elementai susiję tik su viena valstybe nare, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nurodyti Teisingumo Teismui, kaip to reikalaujama Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje, kodėl, nepaisant visiškai vidinio pobūdžio, jo nagrinėjamas ginčas turi sąsają su Sąjungos teisės nuostatomis, susijusiomis su pagrindinėmis laisvėmis, dėl kurios prašomas prejudicinis išaiškinimas tampa būtinas šiai bylai išnagrinėti.
- 56 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad pagrindinėje byloje nacionalinė teisė įpareigoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi teismą leisti Belgijos piliečiui pasinaudoti tomis pačiomis teisėmis, kuriomis kitos valstybės narės pilietis naudojasi pagal Sąjungos teisę esant tokiai pačiai situacijai, arba kad šios teisės nuostatos tapo taikytinos pagal Belgijos teisės aktus, kurie sprendimų, priimtų dėl situacijų, kurių visi elementai susiję tik su Belgijos valstybe, klausimu atitiktų Sąjungos teisėje įtvirtintą požiūrį.
- 57 Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar nagrinėjant ieškinį dėl deliktinės atsakomybės, pareikštą valstybei narei dėl tariamo Sąjungos teisės pažeidimo, šios valstybės narės pilietis gali remtis teisėmis pagal SESV 49, 56 ar 63 straipsnius, nors

nagrinėjamoje byloje nėra jokio sąsajos su šiomis nuostatomis elemento. Tačiau, kadangi pagrindinės bylos aplinkybės neturi jokių tokio pobūdžio elementų, šios nuostatos, kuriomis siekiama saugoti asmenis, veiksmingai besinaudojančius pagrindinėmis laisvėmis, negali suteikti teisių F. Ullens de Schooten, todėl Sąjungos teisė negali būti atitinkamos valstybės narės deliktinės atsakomybės pagrindas.

- 58 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės deliktinės atsakomybės režimas už žalą, padarytą dėl šios teisės pažeidimo, netaikytinas esant privatiems asmenims dėl nurodomo SESV 49, 56 ar 63 straipsniuose numatytos pagrindinės laisvės pažeidimo nacionalinės teisės aktu, vienodai taikomu šios valstybės ir kitų valstybių narių piliečiams, tariamai padarytai žalai, jei, esant situacijai, kurios visi elementai susiję su viena valstybe nare, nėra jokio ryšio tarp pagrindinės bylos dalyko ar aplinkybių ir šių straipsnių.

Dėl pirmojo, trečiojo ir ketvirtojo klausimų

- 59 Kadangi pirmasis, trečiasis ir ketvirtasis klausimai grindžiami klaidinga prielaida, kad Sąjungos teisė gali pagrįsti atitinkamos valstybės narės deliktinę atsakomybę byloje, kaip antai nagrinėjamoje pagrindinėje byloje, į juos nereikia atsakyti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės deliktinės atsakomybės režimas už žalą, padarytą dėl šios teisės pažeidimo, netaikytinas esant privatiems asmenims dėl nurodomo SESV 49, 56 ar 63 straipsniuose numatytos pagrindinės laisvės pažeidimo nacionalinės teisės aktu, vienodai taikomu šios valstybės ir kitų valstybių narių piliečiams, tariamai padarytai žalai, jei, esant situacijai, kurios visi elementai susiję su viena valstybe nare, nėra jokio ryšio tarp pagrindinės bylos dalyko ar aplinkybių ir šių straipsnių.

Parašai.